

АПАВЯДАННІ

Маргарыта Прохар
нарадзілася
24 кастрычніка
1979 года ў Карэлічах.
Скончыла філалагічны
факультэт БДУ
і аспірантуру.
Аўтар кніг
«Набліжэнне»,
«Насустрач сонцу».
Друкавалася
ў часопісах «Польмя»,
«Маладосць»,
рэспубліканскіх
газетах.

Прынцэса і бядняк

Хударлявы малады чалавек падышоў да майго стала, паклаў нейкія паперы і сказаў:

— Я хачу адаслаць ліст.

Я здівілася.

— Тады ідзіце на пошту. Тут рэдакцыя.

— Я ведаю, — спакойна адказаў ён. — Але я вырашыў адаслаць свой ліст не зусім звычайным спосабам. Калі гэта атрымаецца, канешне. Справа ў тым, што яна чытае ваш часопіс. Можа, прачытае і гэта. Вядома, калі вы надрукуеце.

— А хто гэта — яна?

Але ён больш нічога не сказаў, павярнуўся і пайшоў. А на стала застаўся рукапіс. Я разгарнула яго і прачытала набраную дробнымі літарамі на пачатку першай старонкі назву: «Прынцэса і бядняк».

«Гэтая дзяўчынка апынулася ў нашым раёне пад вечар. Чыста і прыгожа апранутая, яна была не з нашай кампаніі.

— Эй, глядзі, прынцэса! — мой сябрук паказаў на яе абрубкам старога шланга, які трымаў у руцэ. Мы закачвалі бензін у наш матацыкл-дахадзягу.

Я азірнуўся і ўбачыў яе. Яна бездапаможна аглядалася, бо збілася з дарогі.

— У-ля-ля! — падышоў я да яе.

— Што гэта азначае? — ціха спытала яна, не ведаючы, палохацца ёй мяне ці прасіць дапамогі.

А я... Я раптам застыў на месцы, убачыўшы ейны твар. Ён быў такім прыгожым і чыстым. І ўся яна была быццам сімвал нейкага незвычайна прыгожага і шчаслівага свету.

— Так што гэта значыць — “у-ля-ля”? — зноў перапытала яна.

Маё здранцвенне прайшло, і я патлумачыў, што проста ствараю гукі. Розныя гукі. Такая ў мяне звычка.

— Табе не падабаецца?

— Не ведаю. Проста нечакана... Але вельмі забаўна. Праўда!.. — і яна ўсміхнулася.

— Ты заблудзілася? — спытаў я, калі прайшло першае асляпленне ад яе ўсмешкі.

— Так.

— Дзіўна, як ты сюды ўвогуле трапіла. Па тваім выглядзе не скажаш, што тут жывеш.

— Мы з татам прыехалі адпачываць. Наш гатэль далей. А я... я проста ішла, задумалася пра нешта і раптам апынулася тут, — яна ўмольна паглядзела на мяне. — Вы не маглі б мяне правесці дамоў?

— Я просты, мяне ніколі ніхто не называе на «вы». Так што не будзем. А то прывыкну і стану ганарлівым, а такіх у нас тут, дзе я живу, не любяць.

Я заўважыў: дзяўчына мала што зразумела з маіх слоў.

— Тум-ту-рум!.. Карацей, давай правяду цябе.

Я крыкнуў свайму сябруку, што хутка буду, і мы пайшлі. Праз хвілін пятнаццаць апынуліся ў квартале багатых прыморскіх гатэляў.

— У твайго бацькі, відаць, шмат грошай, калі вы тут жывяце, — уздыхнуў я.

— Шмат... — адказала незнаёмка неяк абыякава і вельмі сумна зірнула на мяне.

— Чаму ты такая маркотная? У цябе ж ёсць грошы.

— Ну і што?

— Як што? — здзівіўся я. — Калі б у мяне былі грошы...

— Што б ты зрабіў?

— Ну, па-першае, купіў бы новы скейт: ты ж бачыш, на чым я езджу... І... вялікі дом. Каб мама не працавала.

— А дзе яна працуе?

Але я не паспеў адказаць. На алеі з'явіўся мажны шыкоўна апрануты мужчына.

— Эльза! Вось ты дзе! Ну нарэшце, а то я пачаў турбавацца. Збірайся, мы ідзем вячэраць.

— Добра, тата, — пакорліва адказала яна. — Дарэчы, гэта мой новы знаёмы, які не даў мне заблудзіцца ў гэтым горадзе...

І тут я ўспомніў, што не назваў сваё імя. Але ў гэтым, відаць, не было патрэбы: бацька Эльзы нават не паглядзеў у мой бок. Я ўздыхнуў і развярнуўся на скейце.

Раптам Эльза схапіла мяне за руку і прашаптала:

— Прыезджай заўтра вечарам, тата паедзе ў клуб.

— Эльза! Пра што сакрэтнічаеш? — суровы вокрык яе бацькі мог напалохаць каго заўгодна. Не дзіўна, што Эльза здрыганулася і паслухмяна пайшла за ім у гатэль.

* * *

Увесь наступны дзень я думаў пра яе. Спачатку вырашыў, што не пайду на гэтую сустрэчу. Сапраўды, хто я такі ў параўнанні з ёй? Мне мала хто казаў штосьці добрае. У асноўным — толькі дакаралі. Нікому не падабаецца, калі я то прышлёпваю вуснамі, то выбіваю языком трашчотку, то ўзрываю паветра ў шчоках. Але ж гэта такія бяскрыўдныя і смешныя гукі. Чаму ж яны ўсіх раздражняюць?.. Можа, яны ўзніклі ад таго, што я заўсёды быў сам-насам, заўсёды сябе забаўляў, маме не было часу. Праўда, яшчэ... Калі мама спявае ў начным клубе, то я сяджу і гляджу ў акно ў нашай халупе на апошнім паверсе старога дома. А потым, каб неяк развеяцца, страляю з вадзянога пісталета ў цямрэчы па тых, хто праходзіць унізе, і ціха смяюся, калі яны ўздрыгваюць ад вады. Нічога не разумеючы, круцяцца на месцы, а потым падымаюць галаву ўверх. Але дажджу няма, а мяне праходзя ўбачыць не могуць, бо я схаваны ноччу.

Праўда, адзін раз здагадалася суседка: у яе было адчынена акно, і яна заўважыла, а потым расказала маме.

— Гэта дрэнна... — дакарала яна мяне стомленым голасам.

— Але ж мне падабаецца. Ды гэта і не балюча, а проста смешна, — паспрабаваў я апраўдацца.

Але яна ўсё роўна паўтарыла:

— Гэта дрэнна.

— Але чаму заўсёды дрэнна тое, што мне падабаецца?

Яна толькі махнула на мяне рукой і пабегла пераапраанацца на сваю дурнаватую працу.

Я адчуваў: калі-небудзь мама прывядзе адтуль трэцяга тату, як прывяла некалі другога, майго цяперашняга несапраўднага бацьку. Не скажу, што яна была дрэннай маці, але ў яе ўсё ішло ябы-як. Кожным ранкам, перахапіўшы нахуткую зроблены ёю бутэрброд з сырам, я спрабаваў збегчы катацца на скейце, але яна даганяла мяне на лесвіцы і крычала, што я павінен глядзець сястру. А гэта зусім і не мая сястра, а дачка другога бацькі. І навошта яна выйшла за яго замуж? Навошта ён увогуле быў патрэбен, калі гэтакі ж бядняк, як і мы. Толькі што машына... А так мы па-ранейшаму жывём у халупе, і як да яго, грошай у нас заўсёды ў абрэз...

Я, канешне, не марную дарам часу: падпрацоўваю на мыйцы, хоць ёй і не гавару. Няхай лічыць мяне за гультая. Ну, а калі маці раптам спатрэбяцца грошы, тады я... Але ж і тых грошай у мяне няшмат. Цікава, калі я пайду сёння да Эльзы, трэба ж купіць ёй хаця б адну кветку... І тут я задаволена хмыкнуў сам сабе: навошта купляць тое, што можна атрымаць бясплатна? Я ўжо не раз выкарыстоўваў гэты трук: ляцець на скейце і на хаду хапаць з латкоў то булачку, то піражок. Гэтак я вырашыў пытанне і з кветкай.

Эльза чакала мяне ў цені дрэва, на лаўцы ля гатэля.

— Прывітанне, прынц! — усміхнулася яна, убачыўшы ў маёй руцэ кветку.

— Не! Гэта ты прынцэса. Я не магу быць прынцам, таму што я — бедны.

Яна відавочна замаркоцілася.

— Не трэба так. Лепш пойдзем прагуляемся.

— На начны пірс? Там прыгожа...

— Не, мне так далёка нельга — раптам тата раней вернецца і будзе мяне шукаць.

Яна самотна хігнула галавой, а потым запыталася:

— А ў цябе строгія бацькі?

— У мяне толькі мама.

— А дзе ж бацька?

— Не ведаю, мама не хоча тлумачыць.

— Чаму?

— Яна разышлася з ім і забараняе называць яго ім'я. Ну што, пойдзем?

— А табе колькі можна гуляць?

— Хоць усю ноч! У мяне мама спявае ў начным клубе.

— Відаць, гэта цікава?

— Фігня! — я сплюнуў на асфальт.

Яна паморшчылася, я гэта заўважыў.

— Прабач, у мяне дрэнныя манеры. Але я буду старацца стаць лепшым.

— Ты вельмі шчыры. А манеры... вывучыць этыкет — не складана.

— Этыкет... Гэта што — вялікая этыкетка?

Яна засмяялася.

— Не, этыкет — гэта правілы, як сябе паводзіць.

Я ўжо не помню, пра што мы яшчэ размаўлялі, бязмэтна гуляючы па вулачцы каля яе шыкоўнага гатэля. Прыгадваю, што шмат жартавалі, смяяліся, елі марозіва. Я навучыў яе крыху катацца на скейце.

Дамоў я вярнуўся ў дзіўным настроі. Штосьці перапаўняла мяне знутры вельмі радаснае, прыгожае. Пачуццё, якое раней ніколі не прыходзіла да мяне.

Мама чамусьці была дома.

— Ты не ў клубе? Што здарылася?

— Не твая справа!

Яна ліхаманкава пералічвала грошы. Па выразе ейнага твару было відаць, што грошай катастрофічна не хапае.

Я яшчэ раз зірнуў на яе засяроджаны сумны твар і раптам нечакана для сябе прапанаваў:

— На, вазьмі яшчэ і мае, — і перадаў ёй усё, што зарабіў на мыйцы за гэты месяц.

— Адкуль у цябе грошы? — здзівілася яна.

Я расказаў.

— Ты мяне ўратаваў! Ты проста не ведаеш, як мяне ўратаваў! — і маці ў парыве абняла мяне і пацалавала. Потым, хутка паклаўшы грошы ў сумачку, кудысьці збегла, так і не патлумачыўшы мне, што здарылася. Потым я даведаўся: у іх зламалася гітара, майстар патрабаваў аплату адразу, ні ў кога не мелася грошай, а гаспадар клуба плаціць не хацеў. У выніку, зрывалася выступленне, а значыць, — і ўся выручка за ноч.

Але тады мяне гэта мала хвалявала. Усе вечары я праводзіў з Эльзай. Мы ўсё ж рашыліся і схадзілі на начны пірс. Праўда, калі вярталіся назад, нейкія няўмекі на скейтах збілі мяне з ног. Я паваліўся. Эльза спалохана падбегла да мяне.

— Як ты? Моцна пабіўся?

Я адмоўна пахітаў галавой і сказаў:

— Дурні!

— Чаму яны дурні? Таму, што не ўмеюць катацца?

— Не. Таму што гэта яшчэ адна мая звычка: я так лаюся. Бачыш, я пакуль дрэнна засвойваю этыкет...

Яна дапамагла мне падняцца з асфальту, і мы разам пайшлі да гатэля. Яе бацька яшчэ не вярнуўся. Эльза збегала ў нумар, прынесла адтуль бінты, ёд, пластыр. Не скажу, што мне тэрмінова патрабавалася дапамога: я прывык падаць, бо катаюся на скейце не першы год. Але яна так ласкава і клапаціліва лячыла мае драпіны, заклеивала пластырам сінякі, што не адмаўляўся: мне было прыемна.

Развітваючыся, я раптам успомніў:

— Ба! У мяне ж заўтра дзень нараджэння!

— Ой! — яна радасна ўсплётнула рукамі.

— Вось і ты навучылася гаварыць гукамі. Гэта я зараз і ў цябе.

Вінавата ўсміхнуўся, і яна ўсміхнулася мне ў адказ.

* * *

Я люблю свае дні нараджэння. Можа, ад таго, што хаця б у гэты дзень мне дастаецца ўся маціна ўвага. Яна нібыта просіць прабацэння. У гэты дзень наганяе ўсё тое, чаго я чакаю цэлы год. Але потым яна ўсё ж збягае на сваю працу, а я моўчкі катаюся на скейце па горадзе і згадваю ўсё тое, што маці мне казалі, усе ейныя словы і ўсмешкі.

І вось упершыню я сустракаў дзень свайго нараджэння з кімсьці яшчэ, з тым, хто быў мне не менш дарагім. Эльза запрасіла мяне ў кавярню.

— Але, паслухай, у мяне няма грошай... — сумеўся я ў адказ на яе прапанову.
— Давай дамовімся: у цябе дзень нараджэння, таму плачу за ўсё я. А калі ты заробіш грошы, то запрасіш мяне ў кавярню і будзеш плаціць сам. Згода?

Я пагадзіўся, тым больш, што гаварыла яна гэта вельмі рашуча.

Мы весела правялі вечар: каталіся на каруселі, ігралі ў інтэрнэт-кафэ, а пасля каталіся на маім новым скейце. Так, яна падарыла мне новы скейт. Шкада, што так хутка закончыўся гэты вечар і што ў яе такі прынцыповы бацька, бо ёй патрэбна ў час быць дома...

* * *

Дні праляталі імгненна, нібыта я на скейце міма старога булачніка, які пагражаў мне ўслед кулаком за ўсе скрадзеныя ў яго бублікі і піражкі. Я і не заўважыў, як закончыўся гэты месяц — самы прыбытковы ў нашым горадзе. І не адразу зразумеў, што гэта значыць. А гэта значыць, што Эльза ад'язджае.

— Слухай, а давай я цябе ўкраду? Як у кіно?

Яна сумна пахітала галавой.

— Не. Я таксама хачу быць побач з табой, але гэта немагчыма. Я вельмі шкадую тату. Ён строгі на выгляд, але добры. З таго дня, як памерла мая маці, ён жыве толькі дзеля мяне.

Пачуўшы гэтыя словы, я ўспомніў сваю матулю і зразумеў: яна разрывалася між начным "тусам" і намі, дзецьмі. Позна ўночы прыходзіла дамоў і кідалася да нас, але, стомленая, так нічога і не паспявала...

— Ты пішы мне, — Эльза працягнула аркуш паперы з яе адрасам. — Абавязкова пішы! Ну што ты маўчыш? — яна ўмольна паглядзела на мяне.

Зрадніцкі камок слёз падступіў да горла, і я змог толькі сказаць:

— У-ля-ля!..

Я так і не пазбавіўся сваёй дурнаватай звычкі, але, думаю, Эльза мяне зразумела...

Яна з'ехала ў другі горад, мая прынцэса. У далёкі вялікі горад, куды ішлі мае лісты, напісаныя неакуратным почыркам мыйшыка чужых машын.

Прамінула тры гады, і мы сустрэліся. Я ледзь пазнаў яе: Эльза стала яшчэ больш прыгожай, хаця, здавалася, што гэта ўжо немагчыма. Я падрас і таксама змяніўся — стаў даўгалыгім сарамлівым хлопцам з хрыпатым голасам, які пачынаў прабіваць на першыя басы. Зусім не прыгажун, але Эльза ўсё роўна страшэнна ўзрадавалася мне.

Былі і яшчэ сустрэчы, таму што яна кахала мяне, а я — яе. Але з кожным разам мне здавалася, што Эльза няўлоўна аддаляецца, нібыта адплывае ўсё далей і далей, як той караблік нашага дзяцінства, калісьці пушчаны намі з начнога пірса...

І вось гэты час надыйшоў. Час развітацца з Эльзай назаўсёды. Яна паехала вучыцца за мяжу ды так і засталася там: бацька стварыў нейкую фірму, і больш яны не прыязджалі.

Але ж так і павінна быць, бо наша жыццё, на жаль, — усё ж такі не казка...

Праўда... Адночы прыйшоў ліст і чэк на вялікую суму. Эльза прасіла, каб я вучыўся на гэтыя грошы. Я выканаў яе просьбу: атрымаў спецыяльнасць, стаў добра зарабляць. І мама ўпершыню змагла спадзявацца толькі на мяне. І я клапачуся пра яе і пра сястру, якую перастаў лічыць «несапраўднай». Дарэчы, мама вельмі ганарыцца тым, што я скончыў універсітэт, зрабіўся разумным і выхаваным. Больш не блытаю этыкет з этыкеткай ад піва. Я не пярэчу ёй, але зрэдку ціхім летнім вечарам іду на ўскраіну горада, дастаю свой скейт, заскокваю на яго старую, правераную гадамі дзяцінства платформу, з усёй моцы разганяюся па дарозе і крычу так і не забытае:

— У-ля-ля!

Фантазіі для скрыпкі кахання

Тралейбус спыніўся. Дзяўчына ля вадзіцельскай кабіны, відаць, убачыла праз шыбу аўтобус на прыпынку, хацела пераскочыць — ірванула ў адкрытыя дзверы, але зачэпілася сумачкай, завагалася, і аўтобус ад'ехаў.

Рыхард націснуў кнопку на пульце, і дзверы зачыніліся. Ён зірнуў у люстэрка на засмучаную дзяўчыну.

— Наступны прыпынак — «Азёрная». Будзьце асцярожныя, выходзячы з тралейбуса.

Пачуўшы гэтыя словы, дзяўчына павярнулася да яго, можа, палічыла, што ён смеецца з яе.

А ён назіраў за ёй у люстэрка. Звычайнае аблічча. Толькі вусны крыху прыпухлыя, як у дзіцяці, і пасмачка фарбаваных пад каштан валасоў непакорліва час ад часу закрывае вочы, замінаючы гаспадыні лёгкага паліто і сумачкі колеру бэзу.

Рыхард часам назіраў за пасажырамі на прыпынках. Маршрут ён ведаў на памяць, песні, што гучалі ў прыёмніку, за змену чуў не адзін раз, таму час ад часу спыняў вока на сваіх выпадковых пасажырах, што выходзілі, заходзілі, ехалі, потым зноў выходзілі і заходзілі новыя.

А дзяўчына ўсё стаяла, прытуліўшыся да поручня вадзіцельскай кабіны.

Рыхарду зрабілася шкада яе. Ён нават хацеў дагнаць хуткасны аўтобус, у які яна так імкнулася перасесці. Але тады пасажырка радасна знікне, а ён чамусьці вельмі хацеў, каб яна праехала ў яго тралейбусе яшчэ хоць некалькі прыпынкаў. Дзіўнае жаданне, і ён усведамляў гэта. Але Рыхард прывык, што яго лічылі дзіваком. Ён апраўдваў сябе:

...кожны чалавек павінен калі не жыць, то хаця б думаць так, як хоча, і не трэба штосьці даказваць, абвінавачваць ці апраўдваць. Жыццё толькі адно, і выбар адзін. А каму з нас у гэтым жыцці не хочацца цуду? Зрэшты, свет уяўны, створаны табой у тваіх марах, заўсёды лепшы за свет сапраўдны, за свет рэчаіснасці. І, можа, няпраўда, што ёсць дзеці і ёсць дарослыя. Гэта штучныя межы. Нішто не праходзіць, усё застаецца з намі. Як вера ў казку ў дзяцінстве, так і вера ў будучыню ў дарослых. Звіняць казачныя званочки імгненняў, але не кожны мае абсалютны слых, каб пачуць і прыкмеціць сваю казку, свой самы важны момант, каб пачуць лёгкія крокі кахання...

За лабавым шклом закружыў снег, такі недарэчны сакавіцкі снег. Бязмэтна падае ён у веснавыя калюжыны, на мокрую дарогу, мокне камякамі, і тады здаецца ад шоргату шын, што тралейбус нібыта едзе ўброд праз раку. Цяжкі час для пешаходаў — дні прамоклых паліто, штанін, чаравікаў і дрэннага настрою.

Рыхард уключыў «чысцільшчыкі» — працерці шкло. Глянуў: дзяўчына падалася да дзвярэй. Ну вось і ўсё... Ён не можа выйсці і правесці яе дамоў, запытаць, як яе завуць, ці радуецца яна вясне. Замест гэтага ён скажа:

— Наступны прыпынак «Завадскі». Своечасова аплочвайце праезд.

І знікне ён, і знікне яна ў апошнім водгаласе зімы.

На гэтым прыпынку выходзілі амаль усе, вось і цяпер засталася толькі некалькі пасажыраў. Яшчэ два рэйсы — туды-назад, ён вольны ўскочыць таксама ў які-небудзь запознены тралейбус і дапаўзе на ім, хуткім, як чарапаха, да знаёмага прыпынку — двух мокрых кіёскаў на начной вуліцы...

* * *

Гэты дом палохаў усіх сваіх наведвальнікаў рэхам. Ад крокаў, кашля, неасцярожнага руху. Дом быў стары, але, відаць, вельмі хацеў жыць: прапускаў чужое жыццё праз свае сцены, дзверы, свой голас.

Каця любіла гэтае рэха, гэты голас дому, як любяць голас сябра. Мабыць, любіла таму, што ён быў з ёю з дзяцінства, і ўсе, хто нарадзіўся і жыве ў гэтым доме, таксама любяць яго і яго рэха. Але жыхароў было цяпер не так шмат. Прыезджыя пужаліся рэха, даўно хацелі зрабіць рамонт, каб пазбавіцца яго. Каця не разумела іх: можна ж проста з'ехаць з таго месца, дзе ты не можаш жыць, дзе ты чужы.

Яна дастала ключ з сумачкі, што так падвяла яе сёння, адамкнула дзверы. Насустрэч ёй кінуўся кот, замуркаў, пацёрся аб нагу: прасіў есці.

Зазваніў тэлефон.

— Кэт, дзе ты прападаеш?

— Я доўга ехала ў тралейбусе...

— Кэт, Слава арганізоўвае вечар. Ты будзеш?

— Я доўга ехала ў тралейбусе... І...

— Гэта я чуў.

— Разумееш, я не хачу ехаць назад... Мне так добра, што я дома...

— Я прыеду за табой. На такім жа тралейбусе, — ён засмяўся.

Гудкі.

Дзіўна, ён нават не захацеў даведацца, ці згодна яна некуды ехаць з ім. Кэт... Зрэшты, усе называлі яе па-рознаму. Мама клікала яе Катрын, тата — Кацяй. Але іх больш няма. І яна заблыталася ў імёнах, і ўжо не ведала, хто яна, якое яе імя, таму кожнаму называлася па-рознаму, а гэта вельмі небяспечная справа: другое імя — і ты ўжо не ты, а іншы. За гэта Алег называў яе дзівачкай. А вось ён не быў дзіваком ці дзівакаватым. Ён быў рэальным і практычным. Чамусьці ўсе такія людзі здаваліся Катрын выразанымі з дрэва. Яна так уяўляла іх у дзяцінстве. Чаму? Мабыць, на гэта цяжка знайсці адказ. Праўда, ужо два гады, як яна ні стараецца, не можа знайсці адказ ні на адно пытанне. Марная справа — апраўдваць, асуджаць, тлумачыць... Чалавек павінен калі не жыць, то хаця б думаць так, як хоча. Жыццё толькі адно, і выбар адзін. А каму з нас у гэтым жыцці не хочацца цуду? Зрэшты, свет уяўны, створаны табой у тваіх марах, заўсёды лепшы за свет сапраўдны, за свет рэчаіснасці. І, можа, няпраўда, што ёсць дзеці і ёсць дарослыя. Гэта штучныя межы. Нішто не праходзіць, усё застаецца з намі. Як вера ў казку ў дзяцінстве, так і вера ў будучыню ў дарослых. Звіняць казачныя званочкі імгненняў, але не кожны мае абсалютны слых, каб пачуць і прыкмеціць сваю казку, свой самы важны момант, каб пачуць лёгкія крокі каханья...

І яшчэ ёсць кропка, мяжа, за якой рэальнае жыццё траціць для чалавека сэнс.

* * *

Тралейбус прабіваўся праз мокры снег. Сур'ёзны малады мужчына ў чорным паліто з букетам чырвоных, як перастаялая кроў, руж, нервова барабаніў пальцамі па вадзіцельскай кабінцы.

— Талон.

Рыхард выдаў яму талон. Мужчына выйшаў на тым прыпынку, дзе выходзілі амаль усе.

Дом у чарговы раз напалохаў яго рэхам. Як толькі Кэт жыве ў гэтым доме? Колькі разоў ён прапаноўваў ёй пераехаць...

Ён пазваніў. Доўга не было чутно ні гуку. Нарэшце яму адчынілі. Са шкадаваннем ён адзначыў, што Кэт вельмі бледная, відаць, хвароба не адпускае яе.

— Ты стамілася?

— Не ведаю.

— Я ехаў на тралейбусе.

— Ты герой.

Алег павесіў паліто, паставіў у вазу ружы, прысеў на канапу. Ён думаў, яна скажа што-небудзь, але Кэт маўчала. Ён не здзівіўся: з ёй бывала такое. Але ён кахае яе. Кахае яе бледнасць, яе бездапаможнасць, яе дзіцячыя вусны. Не раз пытаўся: навошта яму гэта? Кэт трэба забыць, чым хутчэй, тым лепш для яго. Але ён не мог яе кінуць. Напачатку быў аргумент: хто ёй дапаможа? Але... але яна нават не хавала таго, што не кахае. Ён быў для яе сябра, а хацеў быць для дзяўчыны ўсім...

Катрын глядзела на яго і думала:

...ён мне сябра, але хоча быць усім, жыць толькі для мяне. І каб усё было як ва ўсіх. Як ён прывык. Але ж ён заўсёды хацеў валодаць усім цалкам. Захапіць, валодаць і ахоўваць. Алег і не здагадваецца, што ўсё не заўсёды проста, не пакутуе ад пытання: а што пасля? Ён і не здагадваецца, што, каб захаваць каханне, трэба ўмець ахвяраваць сабой і стрымліваць сваё сэрца. Адкрыўшы яго поўнасьцю, адкрыўшы сябе, ты нічога не пакідаеш для будучыні. Каханне трэба піць, як дарагое віно, але ўсё роўна, як ні адцягвай момант, надыходзіць ап'яненне. І каханне заканчваецца, надыходзіць перанасычанасць адно адным. Нельга затрымлівацца, трэба разыходзіцца ў час, калі яшчэ можна захаваць у душы апошнюю кроплю кахання — свой цёплы ўспамін пра яго...

— Трэба збірацца, Кэт. У нас мала часу.

— Чаму, у нас хапае часу... Жыццё...

Ён прымоўк. Яна зноў хацела, каб ён сышоў. І, здавалася, ён ведаў пра гэта. У распачы думаў: што рабіць, чаму яна не кахае мяне?

...Катрын думае: чаму я не кахаю яго. Ён жа столькі для мяне зрабіў. Каб кахалі за колькасць зробленага, ён атрымаў бы каханне ў дзесяцікратным памеры. Але ніхто не ведае, чаму прыходзіць каханне. І яна не ведае. Самы прасты адказ: проста так. Сказаць яму? Не, лепш не трэба.

— Ты сёння хадзіла да ўрача?

— Хадзіла. Ён сказаў, што ўсё нармальна. І я бегла цэлы прыпынак, а пасля ехала на тралейбусе і наважылася нават перайсці ў хуткасны аўтобус. Але дзвярыма зашчаміла сумачку... Ты не злуешся на мяне, Алег? Я сёння такая нядобрая...

За гэтую хвіліну пяшчоты ён быў здольны дараваць ёй усё. Яму было добра, утульна побач з ёй.

...Яму так добра са мной. А мне?... Чаму ён для мяне такі чужы? Я павінна кахаць яго, але не кахаю. Можа, таму, што ён добры толькі са мной. А так ён другі. Можа...

— Я кахаю цябе, Кэт, — ён паглядзіў далюню яе валасы. — Мне пара. Не ездзі на тралейбусе.

* * *

Рыхард вярнуўся дамоў у сем гадзін вечара. Дзіўна, але, пакідаючы тралейбус у парку, ён згледзеў ля кабіны шматок паперы. Ледзь разабраў: «Кэт, я дасылаю табе...» Гэта ўсё, што ён мог разабраць. Кэт... Дзіўнае імя. Але і ў яго таксама. Бацькі назвалі ў гонар нейкага разведчыка. Але ён не стаў ваенным. Рыхард хацеў быць музыкантам. І ён збег са свайго маленькага гарадка, як толькі скончыў школу. Але

«ніхто яшчэ не навучыўся жыць толькі з музыкі», як гаварыў ягоны сябра, таксама музыкант, яго пасля забралі ў войска. Ён застрэліўся, знік, і жыў, мабыць, толькі ў яго, Рыхардавай, памяці, як і ягоныя словы: «Жыццё — адны фантазіі... Фантазіі для скрыпкі каханьня».

А Рыхард жыў, вадзіў свой тралейбус. Зрэшты, занятак, якім ты зарабляеш сродкі на жыццё, не мае да тваёй душы вялікага дачынення. Асабліва, калі яна страціла ўсё: мінулае, мару, а значыць, і будучыню. Яе ўжо нічым нельга больш пакрыўдзіць. І цябе цікавіць толькі адно: колькі яшчэ ты зможаш вытрымаць на гэтай зямлі? Ёсць, праўда, адзін сродак — лёгкія крокі каханьня. Іх чакаеш да апошняга, верыш, што існуе таксама нехта, падобны да цябе...

Каб пазбавіцца гнятлівых разважаньняў, ён уключыў музыку і наліў у фужэр віно. Ён любіць віно...

* * *

Кэт уключыла музыку і наліла віно ў фужэр.

...Яна любіць віно. Яно сагравае, растоплівае ўнутры лядзяшык холаду. І добра засынаць, калі за вокнамі вецер, невядома што — зіма ці вясна...

І яшчэ яна чамусьці падумала, што заўтра зноў паедзе на тралейбусе. Будзе глядзець на дарогу... наперад. Той раз яна прачытала на таблічцы імя вадзіцеля з сумным тварам. У дзяцінстве яна чамусьці хацела закахацца ў мужага чалавека з самотнымі вачыма. Прынца, рыцара, пакутніка...

* * *

Рыхард здзівіўся, калі зноў убачыў ля сваёй кабінкі Кэт. Яна гэтак жа трымалася за поручань, як у першы раз. І побач быў аўтобус. Рыхард акуратна прыгармазіў, каб яна магла пераскочыць. Але дзяўчына не захацела. Яна паехала з ім далей.

І кожны дзень яна ездзіла на яго тралейбусе. Яны не рабілі спробы загаварыць, пазнаёміцца. І Рыхард адчуў, што пачаў з радасцю чакаць новага дня і Кэт. Проста бачыць яе. Не набліжацца. Набліжэнне знішчае казачную сілу яўлення, прыводзіць да расчараванняў. А расчараваньня ён баяўся больш за ўсё. Ён баяўся болю ў сэрцы. Няхай усё будзе проста так. Зрэшты, якая розніца, чым яна займаецца, дзе жыве, чытае яна Тургенева ці Чэйза...

* * *

...Кэт адчула, што ранкам яна пачала прачынацца з радасцю. Спачатку не разумела, чаму. Пасля нешта мільганула ў свядомасці. Тралейбус, гэты дзіўны вадзіцель з імем Рыхард, што ўвесь час так самотна глядзіць на яе. Ён не імкнецца пазнаёміцца. Гэта добра. У гэтым ёсць таямніца, загадка. Набліжэнне знішчае казачную сілу яўлення, прыводзіць да расчараванняў. А расчараваньня яна баялася больш за ўсё. Баялася болю ў сэрцы. Няхай усё будзе проста так. Зрэшты, якая розніца, чым ён займаецца, дзе жыве, чытае Тургенева ці Чэйза...

* * *

Вясна ўпарта адбірала ў зімы горад. Яе пераможныя войскі — ручаі, сонца — знішчалі снег. Прышло восьмае сакавіка, і Рыхард вырашыў падарыць кветкі Кэт.

Ён зранку купіў вялікі букет белых шабо і паставіў у сваёй кабіне. Яна ўбачыць іх і зразумее, што гэта для яе. З хваляваннем Рыхард чакаў прыпынку, на якім, як заўсёды, з'явіцца Кэт. Аднак яе доўга не было, і ён спыніў тралейбус, чакаў. Пасля схадзіў у кіёск па цыгарэты. Калі вярнуўся, адчуў, што пасажыраў нервуе затрымка. Што ж, яны ні ў чым не вінаватыя. І ён паехаў, праўда, не закрываў пярэдня дзверы. І тут убачыў яе: яна бегла, спяшалася. Ён спыніўся, Кэт ускочыла ў тралейбус. Рыхард заўважыў, што яна вельмі бледная і ледзь не задыхаецца ад бегу, пасля пачала кашляць. І ён зразумеў, што Кэт чымсьці вельмі хвора...

Кэт павярнулася і паглядзела на кветкі. Яна зразумела, што гэта для яе і — ўсмінулася... Упершыню ён убачыў, як яна ўсміхаецца.

І ўсю дарогу дзяўчына прастаяла побач, ля яго кабіні, гледзячы на кветкі... Пра што яна думала, Рыхард не ведаў, але адчуваў, што яна хоць крыху, але думае і пра яго...

Гэты дзень быў шчаслівым, як ніколі, сапраўдны святочны дзень. Адзін. Таму што ён марна і доўга чакаў яе ў наступныя дні, але яна не ішла. Так доўжылася тыдзень: ён чакаў, а яе не было... Няўжо ён чымсьці абразіў яе? Гэтыя кветкі... Усё ж гэта быў нейкі крок да яе. Крок, які, можа, не трэба было рабіць... Пры ўспаміне пра Кэт у Рыхарда сціскалася ад унутранага болю сэрца. Ён не хацеў, каб было так. Але... Позна, і не трэба нічога высвятляць. Як нельга набліжацца — сэрцам да сэрца. Хаця... Яно заўсёды адбываецца — набліжэнне. Каханне. Дарагое віно...

* * *

Калі Рыхард упэўніў сябе, што Кэт больш не прыйдзе, яна з'явілася. Адчыніла дзверцы яго кабіні і сказала толькі два словы: «Я хварэла». Ён кінуў. Рыхард адчуваў яе позірк на сабе, і яму было добра. Чалавеку так мала трэба для шчасця... Толькі каб верылі, думалі пра яго і любілі. Усё астатняе — мітусня.

Кэт выйшла на сваім прыпынку. Але заўтра яна прыйдзе зноў. Заўтра...

* * *

Заўтра выдалася сонечным і цёплым. Рыхард ехаў і ўсміхаўся сам сабе ў люстэрка. Пад'язджаючы да прыпынку, убачыў, як Кэт перабягае вуліцу. Але што гэта?... Грузавік! Няўжо вадзіцель сляпы?... Чорная аграмадзіна машыны закрыла Кэт.

Рыхард кінуўся з тралейбуса. Падбегшы, ён убачыў натоўп і на асфальце — нешта аблітае крывёй.

— Яна... яна будзе жыць?

— Вы што!.. Насмерць...

Рыхард няўцямна глядзеў на вясёлае неба, на сонечных зайчыкаў у аскепках шкла на заплямленай крывёю траве.

— Эй, з дарогі!.. — крыкнуў нехта.

Рыхард азірнуўся. Машыны, што стоўпіліся з-за аварыі, разварочваліся. Адна з іх набірала ход. Але Рыхард не зрушыўся з месца, нават крыху падаўся наперад. Як вадзіцель, ён ведаў, што пры такой хуткасці нельга спыніць машыну адразу. Ён ведаў і чакаў...

— Ідыёт! Ён мог бы жыць...

«Ідыёт... Быццам ён не ведаў, што мог жыць. Дакладней, ізноў існаваць...»

У апошнія імгненні ён думаў пра Кэт. Што гэта было?... І, слабеючымі вуснамі прашаптаў, успамінаючы сябра:

— Нічога... Проста ...фантазіі. Фантазіі для скрыпкі каханьня...